vers VO OR vers

LEZING 3
93 MINUTEN

EFEZE

2

De gemeente als nieuwe schepping, verzoend lichaam en tempel van God.

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/efeze/2

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	De beelden van de gemeente in Efeze 2	4 min	5
2	Zondaars als materiaal voor Gods nieuwe schepping	3 min	6
3	De grenzen van het beeld van geestelijke dood	5 min	9
4	Geestelijke dood als vervreemding van God	3 min	11
5	Geestelijke dood en de keuze voor God	3 min	13
6	Wandelen als beeld voor het leven	3 min	14
7	De wereld als samenleving in opstand tegen God	3 min	16
8	Werelds leven en de grenzen van zonde	2 min	18
9	Eigenbelang als koers van de wereld	3 min	19
10	Wereldgelijkvormigheid en de druk om erbij te horen	3 min	20
11	De duivel en zijn invloed op het denken	3 min	22
12	Het vlees onder invloed van wereld en duivel	4 min	24
13	De strijd tussen het vlees en het denken	4 min	26
14	De zondige natuur en Gods toorn	3 min	28

15	Met Christus levend gemaakt en verhoogd	2 min	29
16	Wedergeboorte als geestelijke opstanding	2 min	30
17	Gods genade zichtbaar in de komende eeuwen	2 min	32
18	Geloof als toegang tot Gods genade	2 min	33
19	Geloof en de verantwoordelijkheid om te geloven	2 min	34
20	Het behoud als gave van God	2 min	35
21	Geloof en werken bij het ontvangen van behoud	3 min	36
22	Geschapen om goede werken te doen	3 min	38
23	De vijandschap tussen Joden en heidenen	4 min	40
24	De ware besnijdenis is die van het hart	3 min	41
25	Heidenen buiten Israëls verbonden en beloften	3 min	44
26	Christus breekt de scheidingsmuur van de wet af	3 min	45
27	Eén nieuwe mens met toegang tot de Vader	3 min	46
28	Medeburgers van Israël en Gods huisgenoten	2 min	48
29	De gemeente als gebouw van levende stenen	2 min	48

30	God woont in mensen als Zijn tempel	2 min	50
31	Heilige plaatsen en aanbidding in de Geest	2 min	51
32	Christus als hoeksteen en fundament	3 min	52
33	Bouwen op het fundament van apostelen en profeten	3 min	54
	Om verder te lezen		55

1

De beelden van de gemeente in Efeze 2

In het tweede hoofdstuk van Efeze introduceert Paulus een aantal beelden voor de gemeente. Het eerste van deze beelden, hoewel hij die uitdrukking niet precies gebruikt, is dat de gemeente een nieuwe schepping is, geschapen in Christus Jezus om goede werken te doen. In vers 1 tot en met 10 beschrijft hij de schepping van de gemeente als iets nieuws. Later, in hoofdstuk 4, zal hij opnieuw over de gemeente spreken als iets wat geschapen is. En je weet dat Paulus in 2 Korinthe 5, vers 17, zei:

> Daarom, als iemand in Christus is, is hij een nieuwe schepping: het oude is voorbijgegaan, zie, alles is nieuw geworden.
>
> 2 KORINTHE 5:17

De gemeente als geheel is iets wat geschapen is, een nieuwe schepping waarin God veel van dezelfde dingen doet waarvan we in Genesis hoofdstuk 1 lezen dat ze bij de oude schepping Zijn aandacht hadden. Er zijn veel parallellen.

Later in hetzelfde hoofdstuk beschrijft hij de gemeente als een verzoende gemeenschap. In dit geval richt hij zich niet op verzoening tussen God en de mens, wat een veelvoorkomend thema in de Schrift is, maar op verzoening tussen twee groepen, de Joodse en de heidense. Die stonden ooit vijandig tegenover elkaar en waren van elkaar vervreemd, maar zijn in Christus verzoend tot één nieuwe mens. Door naar de nieuwe mens te verwijzen, verandert hij het beeld in dat van een lichaam. Natuurlijk zijn we heel vertrouwd met het idee van de gemeente als een lichaam van Christus. Hier is het een mannelijk lichaam, een man die in Christus is samengesteld uit de Jood en de heiden. De spreker sluit hier aan bij de Engelse formulering ‘one new man’; het Nederlandse Bijbelcitaat heeft ‘één nieuwe mens’. Zo krijgen we dus het beeld van de gemeente als een nieuwe mens.

Ten slotte, voordat het hoofdstuk eindigt, verandert het beeld opnieuw, in vers 19 tot en met 22. De gemeente is een gebouw in aanbouw, een tempel van de Heilige Geest. We vinden bijna alle belangrijke beelden voor de gemeente in één hoofdstuk. Er zijn er een paar die hier geen bijzondere aandacht krijgen. Het idee dat de gemeente een gezin is, staat in dit hoofdstuk bijvoorbeeld niet centraal. Er zijn nog enkele andere die later in het boek aan de orde komen, zoals de gemeente als een leger en wij die de wapenrusting van God dragen. Dat komt in hoofdstuk 6 aan de orde. Maar we hebben dus een behoorlijke verscheidenheid aan beelden. En het doel van deze beelden is natuurlijk om iets geestelijks over de aard van de gemeente over te brengen.

Als we het over de gemeente hebben, weet je dit vast wel, maar ik moet het ons soms in herinnering brengen, omdat het woord in ons gewone taalgebruik anders wordt gebruikt. Wanneer ik hier over de gemeente lees, begrijp ik Paulus niet zo dat hij het heeft over wat wij als een institutionele organisatie zijn gaan beschouwen. Hij heeft het over het eigenlijke lichaam van Christus, de hele geestelijke gemeenschap van heiligen over de hele wereld, als één geheel genomen. Dat is de gemeente. Hoewel er in de institutionele kerk veel dingen zijn waar je moeilijk enthousiast over kunt worden, geeft de gemeente, de echte gemeente, veel reden tot enthousiasme. Paulus was er enthousiast over. Jezus is er enthousiast over. Als je de visie van Paulus te pakken krijgt, is het niet zo moeilijk om zelf echt enthousiast te worden over de vooruitzichten en de toekomst en de heerlijkheid en de bestemming van de gemeente waarvan jij en ik deel uitmaken.

2

Zondaars als materiaal voor Gods nieuwe schepping

Hij zegt in hoofdstuk 2, vers 1:

> Ook u heeft Hij met Hem levend gemaakt, u die dood was door de overtredingen en de zonden,
>
> EFEZE 2:1

Nu staat de zinsnede ‘He made alive’ in de Engelse vertaling cursief, wat betekent dat die niet in het origineel stond. Dus in het origineel staat alleen:

En jullie, die dood waren door jullie overtredingen en zonden.

Maar Paulus gebruikte op dit punt niet helemaal correcte grammatica, en in vers 2 veranderde hij de richting van de zin. Kijk, de woorden:

Jullie, die dood waren door jullie overtredingen en zonden klinken alsof hij zojuist het onderwerp van een zin heeft gegeven, ‘jullie’, en een bijvoeglijke bijzin:

‘die dood waren door jullie overtredingen en zonden’. En daarom verwacht je dat er een werkwoord of iets dergelijks volgt. Maar in plaats daarvan maakt hij een uitstapje over de zonden, over het verkeren in overtredingen en zonden.

Hij slaat een zijweg in en zegt:

‘Waarin’ — dat wil zeggen: in overtredingen en zonden.

> waarin u voorheen gewandeld hebt, overeenkomstig de leefwijze van deze wereld, overeenkomstig de wil van de aanvoerder van de macht in de lucht, van de geest die nu werkzaam is in de kinderen van de ongehoorzaamheid, onder wie ook wij allen voorheen verkeerden, in de begeerten van ons vlees, door de wil van het vlees en de gedachten te doen; en wij waren van nature kinderen des toorns, evenals de anderen.
>
> EFEZE 2:2-3

Dat zou dan zijn: onder de zonen van de ongehoorzaamheid.

Wat hij in alle drie deze verzen doet, is spreken over de grondstoffen waaruit de nieuwe schepping is opgebouwd. Die is opgebouwd uit zondaars. Die is opgebouwd uit de minst veelbelovende materialen. Als God iets nieuws en heerlijks gaat scheppen, en Hij kiest zulke verdorven mensen als wij waren, dan is dat heel verbazingwekkend. Daarom zegt hij in de volgende alinea twee keer:

> ook toen wij dood waren door de overtredingen, met Christus levend gemaakt — uit genade bent u zalig geworden —
>
> EFEZE 2:5

Hij verwondert zich. Hij onderbreekt in vers 5 zelfs een zin om tussen haakjes te zeggen:

Door genade zijn jullie gered.

Daarna zegt hij het opnieuw in vers 8. Hij is verbaasd over de genade van God. God wilde iets doen wat eeuwig zou blijven bestaan en Hem heerlijkheid zou brengen. En als de bestanddelen die Hij tot deze nieuwe schepping samenvoegde, koos Hij zulke onwaardige en weinig veelbelovende materialen als wijzelf. Hij zegt allereerst in vers 1 dat:

> Ook u heeft Hij met Hem levend gemaakt, u die dood was door de overtredingen en de zonden,
>
> EFEZE 2:1

Als Hij een nieuwe mens gaat scheppen, zal Hij natuurlijk iets levends moeten maken, en Hij begint met personen die dood waren. Wat betekent het om dood te zijn in overtredingen en zonden? Hij gaat dat even verderop, in vers 5, opnieuw zeggen:

Zelfs toen we dood waren door onze overtredingen, heeft Hij ons levend gemaakt.

Daar komt het Engelse ‘He made alive’ vandaan, dat in vers 1 is ingevoegd. Het komt uit vers 5. De vertalers hebben dat daar tussengevoegd. Ze wisten dat Paulus erop vooruitliep dat hij dat zou zeggen, omdat ze vers 5 hadden gelezen. Maar het eerste wat hij zegt, is dat we dood waren door onze overtredingen en zonden.

3

De grenzen van het beeld van geestelijke dood

Wat betekent het dat we dood zijn? Veel mensen geloven dat je niets kunt doen als je dood bent. Dat zou voor mensen bij de natuurlijke dood waar zijn, als dit niet gewoon een beeldspraak was. We weten dat het een beeldspraak is en dat beeldspraak haar beperkingen heeft. De calvinisten leggen natuurlijk sterk de nadruk op het dood zijn in overtredingen en zonden, omdat ze erop wijzen dat ons behoud helemaal uit genade is. Daarmee bedoelen ze dat zelfs onze bekering en ons geloof ons door God zijn gegeven. Niet zozeer dat Hij het voor ons mogelijk maakte, maar dat Hij het liet gebeuren, dat Hij het in ons plantte. Hij legde bekering in ons hart en geloof in ons hart, omdat Hij ons had uitgekozen om dat te hebben. Hij koos ervoor dat andere mensen dat niet zouden hebben, dus legde Hij het niet in hun hart. Maar er is werkelijk niets waartoe wij besloten hebben dat ons tot behoud heeft gebracht, want we waren dood. Hoe zouden we iets kunnen besluiten? Hoe kan een dood persoon op welke manier dan ook een keuze maken?

Ik denk dat predikers deze beelden van de dood vaak verder doortrekken dan de Bijbel bedoelt. Paulus gebruikt het woord ‘dood’ op een heel andere manier in Romeinen 6, waar hij spreekt over ons dood zijn voor de zonde. Dat is heel iets anders dan dood zijn in de zonde. Maar geen van beide beelden, dood in de zonde of dood voor de zonde, nodigt ons ertoe uit om het woord ‘dood’ in zijn absolute, zo ruim mogelijke betekenis op te vatten.

Ik heb predikers horen zeggen: ‘We zijn dood voor de zonde en met Christus gekruisigd, en daarom zouden we helemaal niet op verleiding moeten reageren, want een dode reageert nergens op.’ Ik heb verschillende bekende predikers dit voorbeeld horen herhalen: je zou een dood lichaam kunnen nemen, het rechtop naast een muur kunnen zetten en het allerlei verleidingen kunnen voorhouden, zonder dat het ook maar enige reactie geeft. Zo zouden wij moeten zijn. We zouden dood moeten zijn, en dood voor de zonde.

Dat is een heel mooi ideaal. Maar ik weet niet of ik ooit een christen heb ontmoet, hoe geestelijk ook, die absoluut geen reactie vertoont, die zich vanbinnen helemaal niet tot verleiding aangetrokken voelt. Ik geloof zelfs niet dat Jezus zo beschreven zou kunnen worden. Jezus werd op alle punten verzocht zoals wij. Als 'verzocht' betekent dat er enige aantrekkingskracht tot de zonde was, dan was Hij niet dood in de betekenis die die prediker eraan probeert te geven. Niemand is in die betekenis dood, behalve mensen die echt, letterlijk dood zijn.

De Bijbel zegt niet dat we geen verleiding zouden moeten voelen. Trouwens, als je de beeldspraak van het dood zijn helemaal tot het uiterste wilt doortrekken, dan voelt een dode geen verleiding. Als een christen geen verleiding voelt of ervaart, dan zit er geen verdienste in zijn deugdzaamheid. Er zit geen verdienste in zijn gehoorzaamheid, omdat hij zich tot niets anders aangetrokken voelt. De Bijbel beschrijft het christelijke leven anders: er is een worsteling, er is een strijd tegen verleiding, er is een worsteling tegen vijanden van onze ziel. We moeten onze verlangens herhaaldelijk door de Geest doden. Paulus zegt in Romeinen 8:

> Want als u naar het vlees leeft, zult u sterven. Als u echter door de Geest de daden van het lichaam doodt, zult u leven.
>
> ROMEINEN 8:13

Hij zegt dat dit iets is wat doorgaat, omdat je nooit op het punt komt waarop je geen verleiding voelt. Ik heb tenminste nog nooit iemand ontmoet die beweert dat punt te hebben bereikt. Maar als we het beeld van de dood zo ver doortrekken als sommige predikers willen, krijg je de indruk dat je nog niet zover bent. Je bent nog niet werkelijk met Christus gestorven. Je bent nog niet werkelijk dood voor de zonde, omdat je nog steeds met verleiding worstelt. Maar daarmee begrijp je volgens mij de beeldspraak niet goed.

Evenzo, wanneer iemand zegt dat we dood waren in de zonde en dat dit betekent dat we geen beslissingen konden nemen, omdat dode mensen geen beslissingen kunnen nemen, moeten we onszelf eraan herinneren dat mensen die zogenaamd geestelijk dood zijn, ongelovigen, voortdurend beslissingen nemen. Iedere ongelovige om ons heen neemt voortdurend beslissingen. Ze beslissen waar ze gaan wonen, met wie ze

gaan trouwen, hoe ze in hun levensonderhoud zullen voorzien, hoe ze hun geld zullen uitgeven, tot hoe laat ze 's avonds zullen opblijven, waarnaar ze op televisie zullen kijken, wat ze met hun vrije tijd zullen doen, wat ze zullen eten, waar ze zullen eten. Ze nemen voortdurend beslissingen.

Dode mensen, letterlijk dode mensen, nemen helemaal geen beslissingen. Maar wanneer Paulus zegt:

4

Geestelijke dood als vervreemding van God

‘We waren dood door onze overtredingen en zonden’, kan hij zeker niet bedoelen dat we dood waren in de meest vergaande betekenis van dat woord. Hij heeft iets bepaalds op het oog. En ik zal je laten zien wat hij op het oog heeft door je te laten kijken naar Romeinen hoofdstuk 7. Romeinen 7:9 zegt:

> Ik nu leefde voorheen zonder wet, maar toen het gebod kwam, is de zonde weer levend geworden. Ik echter ben gestorven.
>
> ROMEINEN 7:9

Paulus zegt dat hij blijkbaar in zijn vroegste levensjaren leefde zonder kennis van de wet, geestelijk leefde, maar dat de wet hem doodde toen die kwam. Hij stierf, gedood door de zonde, die de wet gebruikte als haar knuppel of haar mes om hem daarmee te doden. In welke zin stierf hij? Hij moet doelen op een breuk in de relatie met God. God is leven.

Toen God tegen Adam en Eva zei:

> maar van de boom van de kennis van goed en kwaad, daarvan mag u niet eten, want op de dag dat u daarvan eet, zult u zeker sterven.
>
> GENESIS 2:17

lijkt het er niet op dat ze inderdaad stierven toen ze van de vrucht aten. Ze werden immers alleen maar uit de tuin verbannen en leefden daarna nog honderden jaren. Waarom zei Hij dan:

‘Op de dag dat je ervan eet, zul je zeker sterven’? Omdat ze in zekere zin wel degelijk stierven. Door de zonde werden ze van God afgesneden en van Hem vervreemd. God is leven.

> In het Woord was het leven en het leven was het licht van de mensen.
>
> JOHANNES 1:4

Wanneer ze vervreemd zijn van het geestelijke leven dat in God is, zijn ze dus geestelijk dood. Geestelijke dood duidt dan op vervreemding van God, van het leven.

Het betekent niet dat iemand die geestelijk dood is geen actieve geest heeft. Het betekent niet dat zulke mensen niet bewegen en rondlopen en 's morgens opstaan en eten en praten. Mensen die letterlijk dood zijn, doen die dingen niet, maar Paulus bedoelt niet dat je de beeldspraak zo ver moet doortrekken. Wanneer Paulus zegt dat de wet kwam en hem doodde en dat hij stierf, probeert hij niet te zeggen: ‘Ik heb daarna nooit meer een beslissing genomen, ik ben nooit meer uit bed gekomen, ik heb mijn ogen nooit meer opengedaan. Ik was dood.’ Dat zegt hij duidelijk niet. Hij spreekt over één bepaald aspect van geestelijke dood: dat hij in zijn geweten van de gemeenschap met God afgesneden was doordat hij zich bewust was van zijn zonde.

Paulus gebruikt dezelfde beeldspraak in Efeze 2 en zegt daar dat we allemaal dood waren. Zoals hij stierf toen de wet tot hem kwam, zo zijn wij allemaal gestorven.

> Ook u heeft Hij met Hem levend gemaakt, u die dood was door de overtredingen en de zonden,
>
> EFEZE 2:1

5

Geestelijke dood en de keuze voor God

Wat bedoelt hij dus? We waren van God gescheiden. We waren van God vervreemd. Suggereert deze beeldspraak op zichzelf dat we niet het vermogen hadden om stappen terug naar God te zetten? Hoe zou dat die betekenis kunnen hebben? Iedereen die ongelovig is, zet stappen van morele aard.

Wanneer iemand besluit met zijn geliefde te trouwen in plaats van in onzedelijkheid met haar samen te leven, maakt hij een morele keuze. Ongelovigen maken voortdurend zulke keuzes. Wanneer een man besluit zijn vrouw trouw te blijven in plaats van een verhouding met zijn secretaresse te beginnen, maakt hij een morele keuze, een goede keuze. En toch is hij een ongelovige. Hij is dood in overtredingen en zonden, maar dat verhindert hem niet om morele beslissingen te nemen. Zijn dood-zijn is geen psychologisch dood-zijn dat op de een of andere manier een deel van zijn keuzemogelijkheden of zijn vermogen om keuzes te maken uitschakelt, voor zover wij weten. Paulus heeft in elk geval niet gezegd dat het dat is.

Dat dood-zijn heeft te maken met zijn vervreemding van God, Die de bron van geestelijk leven is. Hij heeft geen geestelijk leven, maar hij heeft natuurlijk wel biologisch en psychologisch leven, en op dat vlak worden keuzes gemaakt. Dus wanneer Paulus zegt dat we dood waren in overtredingen en zonden, probeert hij niet het idee over te brengen dat we niet het vermogen hebben om ja te zeggen tegen God, terwijl we wel het vermogen hebben om ja te zeggen tegen allerlei andere dingen.

De calvinist heeft nog niet kunnen verklaren hoe het kan dat iemand die dood is in overtredingen en zonden tegen iedereen ja kan zeggen, behalve tegen God. Doordat ze dat niet kunnen aantonen, stort hun hele betoog over totale verdorvenheid en totaal onvermogen op grond van deze Schriftgedeelten als een kaartenhuis in elkaar. Het heeft werkelijk helemaal geen fundament. Paulus zegt dat we dood waren in overtredingen en zonden in dezelfde zin waarin Adam en Eva zeker stierven op de dag dat ze zondigden. Ze waren dood in de zin van vervreemding van God, Die leven is, geestelijk leven.

Bedenk dat er in 1 Johannes hoofdstuk 5 staat:

> En dit is het getuigenis, namelijk dat God ons het eeuwige leven gegeven heeft; en dit leven is in Zijn Zoon.
>
> 1 JOHANNES 5:11

Dat betekent dat je geestelijk dood bent als je geen leven hebt. Maar het betekent niet dat je niet denkt, handelt, kiest, werkt, liefhebt, haat, boos wordt en al die dingen doet die mensen doen. Het enige is dat je, wanneer je niet behouden bent, al die dingen doet zonder enige verbinding met God.

Maar zelfs in die toestand staat er nog een keuze voor ons open. We kunnen kiezen wie we vandaag zullen dienen, zoals de Bijbel ons oproept te doen, en ervoor kiezen om aan onszelf te sterven. We kunnen onszelf niet aan onszelf laten sterven, maar we kunnen ervoor kiezen om God dat te laten doen, ons kruis op ons te nemen en Jezus te volgen. Dat is een keuze die God van mensen vraagt. Hij maakt die niet voor hen, anders zou Hij iedereen ertoe brengen die keuze te maken, want Hij wil dat iedereen die maakt. Nu staat er over die toestand van dood zijn in overtredingen en zonden in vers 2:

6

Wandelen als beeld voor het leven

‘Waarin.’ Dat wil zeggen: in overtredingen en zonden. In hoofdstuk 1 heeft hij het over:

in Christus, in Christus, in Christus.

Nu gaat hij het een tijdje hebben over:

‘In overtredingen en zonden.’ Dat is de andere toestand waarin mensen verkeren. Ze zijn óf in Christus, óf in overtredingen en zonden. En in die toestand:

> waarin u voorheen gewandeld hebt, overeenkomstig de leefwijze van deze wereld, overeenkomstig de wil van de aanvoerder van de macht in de lucht, van de geest die nu werkzaam is in de kinderen van de ongehoorzaamheid, onder wie ook wij allen voorheen verkeerden, in de begeerten van ons vlees, door de wil van het vlees en de gedachten te doen; en wij waren van nature kinderen des toorns, evenals de anderen.
>
> EFEZE 2:2-3

‘Wandelen’ is een beeld voor leven dat Paulus vrij vaak gebruikt in Efeze en elders. Hij zal het in hoofdstuk 2, vers 10, opnieuw zo zeggen, en we zullen nog een aantal keren zien dat Paulus spreekt over op een bepaalde manier wandelen. In hoofdstuk 4, vers 1, worden we opgeroepen:

> Zo roep ik, de gevangene in de Heere, u op tot een wandel die de roeping waarmee u geroepen bent, waardig is,
>
> EFEZE 4:1

Dat beeld van wandelen is een heel gebruikelijk Bijbels beeld voor het leven. Zelfs in het Oude Testament vind je dat die en die met God wandelde. Henoch wandelde met God. Noach wandelde met God. God zei tegen Abram:

> Toen Abram negenennegentig jaar oud was, verscheen de HEERE aan Abram en zei tegen hem: Ik ben God, de Almachtige! Wandel voor Mijn aangezicht en wees oprecht.
>
> GENESIS 17:1

Letterlijk wandelen doe je wanneer je je benen beweegt en stappen zet naar een bepaalde plaats waar je naartoe gaat. Dat is niet wat God bedoelt wanneer Hij zegt:

‘Wandel voor Mijn aangezicht.’

Het betekent: ‘Leef je leven voor Mijn aangezicht.’ Maar ieder leven wordt in de Bijbel vergeleken met wandelen: wandelen in zonde of wandelen in gerechtigheid, wandelen in de Geest of wandelen in het vlees. Het leven wordt met wandelen vergeleken om de eenvoudige reden dat het leven een bestemming heeft. Je gaat door de momenten van je leven heen zoals iemand die wandelt een afstand aflegt. Elke stap die je tijdens een letterlijke wandeling zet, brengt je dichter bij het doel, en je legt een bepaalde afstand af. Wanneer je die figuurlijke wandeling maakt, is iedere beslissing die je neemt een nieuwe stap die je een bepaalde richting op brengt. Als je de juiste stappen zet, leg je de afstand af die je moet overbruggen om je doel te bereiken. Daarom is wandelen het beeld dat Paulus bij voorkeur gebruikt en dat ook elders in de Schrift wordt gebruikt. Anderen gebruiken het ook.

7

De wereld als samenleving in opstand tegen God

We wandelden dus in onze zonden, in overtredingen en zonden. We wandelden overeenkomstig de loop van deze wereld. Je ziet hier drie dingen, drie factoren die vroeger onze manier van leven beheersten. Ten eerste de loop van deze wereld. Ten tweede:

volgens de heerser over de macht in de lucht, de geest die nu aan het werk is in mensen die ongehoorzaam zijn.

Dat is de duivel. En ten derde, in vers 3:

> onder wie ook wij allen voorheen verkeerden, in de begeerten van ons vlees, door de wil van het vlees en de gedachten te doen; en wij waren van nature kinderen des toorns, evenals de anderen.
>
> EFEZE 2:3

Dus de wereld, de duivel en het vlees bepaalden vroeger de loop van ons leven, van onze wandel. Elke stap die we in ons leven zetten, werd door deze drie factoren bepaald.

Ten eerste is er de loop van deze wereld. De wereld betekent in deze zin de georganiseerde samenleving die tegen God in opstand is. Het woord ‘wereld’ wordt in de Schrift op allerlei manieren gebruikt.

> Want zo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat ieder die in Hem gelooft, niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft.
>
> JOHANNES 3:16

Dat betekent gewoon de mensen, alle mensen in de wereld. Soms kan het woord ‘wereld’, de hele wereld, gewoon de planeet aarde betekenen. Maar soms betekent het woord ‘wereld’ een geografisch gebied. Toen keizer Augustus afkondigde dat de hele wereld belasting moest betalen, betekende dat het hele Romeinse Rijk, de Romeinse wereld. En zo lezen we, nog vaker in het Nieuwe Testament, het woord ‘wereld’ in de betekenis van de mensen die niet behouden zijn: de mensheid die zich in haar maatschappelijke structuren heeft georganiseerd om onafhankelijk van God en in opstand tegen God te leven.

Wanneer het woord ‘wereld’ zo wordt gebruikt, staat de wereld daadwerkelijk op voet van vijandschap met God. Jezus zei tegen Zijn discipelen in Johannes hoofdstuk 15:

> Als u van de wereld zou zijn, zou de wereld het hare liefhebben, maar omdat u niet van de wereld bent, maar Ik u uit de wereld heb uitverkoren, daarom haat de wereld u.
>
> JOHANNES 15:19

Er is duidelijk vijandschap tussen de wereld, in deze betekenis, aan de ene kant, en God en Zijn volk aan de andere kant. Daarom wordt ons in 1 Johannes hoofdstuk 2 gezegd:

> Heb de wereld niet lief en ook niet wat in de wereld is. Als iemand de wereld liefheeft, is de liefde van de Vader niet in hem.
>
> 1 JOHANNES 2:15

8

Werelds leven en de grenzen van zonde

Christenen zeggen vaak dat iemand werelds is. Ik weet niet of de Bijbel die term gebruikt. Ik kan me niet herinneren dat ik hem daar ooit ben tegengekomen. Misschien staat hij ergens. Maar ‘werelds’ is een term die christenen vaak gebruiken voor iemand die zich gedraagt op een manier die aan het zondige grenst. Het hoeft niet echt te gaan om een overtreding van een gebod van God dat in de Schrift staat. Het hoeft zelfs niet iets te zijn waarvan je met zekerheid kunt zeggen dat het zondig is. Of als het dat wel is, bevindt het zich in een grijs gebied van wat je zondig zou kunnen noemen, omdat het niet zo duidelijk wordt afgebakend door een gebod van God dat wordt overtreden. Maar meestal gaat het om een levenswijze, een manier van aandacht trekken, een manier van vleien, een manier van onbescheiden optreden.

Nu zeg ik niet dat onbescheidenheid geen zonde is. Het is moeilijk om te weten op welk punt het zonde wordt. De Bijbel zegt niet dat iemand kleding met deze specifieke snit moet dragen, en dat alles wat daarbuiten valt onzedelijk of onbescheiden is. Er zijn gebieden die grijze gebieden zijn. We weten dat we bescheiden moeten zijn, maar hoe bescheiden is bescheiden? We weten dat we nuchter moeten zijn en dwaze scherts moeten vermijden, maar hoeveel humor is er precies toegestaan voordat het dwaze scherts wordt? We weten dat we niet moeten proberen de aandacht op onszelf te vestigen, maar hoeveel over onszelf praten is gepast voordat we die grens overschrijden en iets doen wat we niet zouden moeten doen? Dat zijn dingen waarover je niet gemakkelijk kunt beslissen.

Natuurlijk horen we christenen vaak zeggen: ‘Tja, hoeveel kan ik op dit gebied eigenlijk doen voordat ik echt problemen met God krijg?’ Meestal vragen mensen hoever ze met het andere geslacht kunnen gaan zonder echt in zonde te vallen. Wat Jezus zei over met begeerte kijken, legt die grens natuurlijk al vrij ver naar binnen. Je kunt dus eigenlijk helemaal niet ver gaan met het andere geslacht zonder je aan een of andere overtreding schuldig te maken. Maar er zijn mensen die zouden zeggen: ‘Nou, we kunnen elkaars hand vasthouden zonder lustgevoelens te hebben.’ Of: ‘Ik kan mijn arm om haar heen slaan, en daar krijg ik geen lustgevoelens van.’ Of: ‘En als we nu eens zo ver gaan, en zo ver, en zo ver?’

9

Eigenbelang als koers van de wereld

Dat zijn de gebieden waarop je iemand zulke vragen hoort stellen, terwijl hij probeert te zien hoever hij in de richting van de zonde kan gaan zonder zich daadwerkelijk aan zonde schuldig te maken. Die persoon volgt de koers van deze wereld in plaats van de koers van Christus. De koers van Christus zou zijn om voor verleiding te vluchten, om voor zonde te vluchten, om er helemaal niet in de buurt te komen. Maar de koers van de wereld is wat de wereld doet. De wereld wil ook niet in de problemen komen. De wereld wil geen problemen met de wet krijgen. Voor zover mensen in de wereld enig besef van God hebben — en dat hebben ze over het algemeen wel, maar geen erg duidelijk besef — willen ze ook niet het gevoel hebben dat ze iets doen wat erg genoeg is om naar de hel te gaan.

De meeste wereldse mensen willen niets doen waardoor ze in grote problemen zouden komen, maar ze willen zoveel mogelijk vleselijke, zelfzuchtige dingen doen zonder in de problemen te komen. Ze willen zichzelf zoveel mogelijk verwennen, hun eigen verlangens zoveel mogelijk bevredigen en zoveel mogelijk hun eigen zin krijgen. Ze proberen dat allemaal zo te regelen dat ze geen problemen krijgen met de wet, met de samenleving, met God of met iets anders. Dat is de koers die deze wereld volgt. Het is de koers van het eigenbelang.

Je kunt het in veel gemeenten zien. Het is volgens mij vooral duidelijk in jeugdgroepen, als ik in jeugdgroepen ben geweest. Als je iemand werelds noemt, zou dat meestal gewoon betekenen dat diegene zoveel mogelijk met de wereld wil meegaan, zonder misschien ernstige problemen te krijgen met zijn behoud. Ze gaan dus graag naar bepaalde films, maar naar welke films kan een christen gaan? Kan een christen naar een film met de Amerikaanse classificatie PG gaan, of kan hij ooit naar een film met de classificatie R gaan? ‘Er zijn wel films met de classificatie R die oké zijn.’ Ze stellen voortdurend dit soort vragen, omdat ze zoveel mogelijk van de wereld en van de dingen van de wereld willen hebben. Ze hebben God niet lief; ze hebben de wereld lief, en ze willen behouden worden zonder God lief te hebben.

Welnu, als iemand wandelt volgens de koers van deze wereld, zegt Paulus dat:

> Ook u heeft Hij met Hem levend gemaakt, u die dood was door de overtredingen en de zonden, waarin u voorheen gewandeld hebt, overeenkomstig de leefwijze van deze wereld, overeenkomstig de wil van de aanvoerder van de macht in de lucht, van de geest die nu werkzaam is in de kinderen van de ongehoorzaamheid,
>
> EFEZE 2:1-2

Zodra je behouden bent, is er een nieuwe baan om te lopen, een nieuw spoor, een nieuwe weg om te volgen. Die gaat tegen de koers van de wereld in. Maar voordat we behouden zijn, volgen we wel de koers van de wereld. Sommige christenen, zoals ik al aangeef, of mensen die zichzelf graag als christenen beschouwen, voelen zich nog steeds sterk aangetrokken tot de koers van de wereld en volgen die zoveel mogelijk.

10

Wereldgelijkvormigheid en de druk om erbij te horen

Om die reden is de wereld een grote vijand van de christelijke ziel, net zoals de duivel en het vlees dat zijn. De wereld is dat, omdat wat de wereld vertegenwoordigt eigenlijk aanvaarding is. Als je het op de manier van de wereld doet, hoor je bij de meerderheid.

Mensen zullen je niet vreemd vinden. Mensen zullen je behoorlijk hip vinden. Je zult bewondering krijgen, of in elk geval aanvaarding. Je zult niet worden bespot. Het hoeft zelfs niet per se iets met het vlees te maken te hebben, in de zin van vleselijke verlangens. Veel verleiding is erop gericht daadwerkelijke seksuele driften of de drang naar eten te bevredigen, vleselijke driften. Maar wereldsgezindheid is eigenlijk iets wat daar een beetje van verschilt.

Natuurlijk is er veel vlees in de wereld, maar naast de dingen waar het vlees naar verlangt, is de verleiding van de wereld om net als iedereen te zijn. Om door de meeste mensen aanvaard te worden, of door zo veel mogelijk mensen, en om hen te laten denken dat je in orde bent en dat je behoorlijk cool bent. Daar komt wereldgelijkvormigheid werkelijk op neer: het verlangen om de wereld te behagen, om haar koers te volgen, zodat je niet tegen haar in gaat en hun afwijzing ondervindt.

We zien dat Petrus op dezelfde manier spreekt in 1 Petrus. Bedenk dat ik heb gezegd dat 1 Petrus veel parallellen met Efeze heeft. Dit is een plaats waar we er een kunnen zien, want hij zegt in 1 Petrus 4:3:

> Want wij hebben de voorgaande tijd van ons leven lang genoeg de wil van de heidenen gedaan en gewandeld in uitingen van losbandigheid, begeerten, dronkenschap, zwelgpartijen, drinkgelagen en allerlei walgelijke afgoderij. Daarbij bevreemdt het hun dat u niet meeloopt in dezelfde uitbarsting van losbandigheid, en zij belasteren u.
>
> 1 PETRUS 4:3-4

Met deze mensen, met wie je vroeger optrok, trek je niet meer op. Je volgt niet meer dezelfde koers als zij. Je volgt een andere koers. Ze begrijpen het niet en ze zullen kwaad over je spreken. Juist dat kwaadspreken over jou is wat je in de verleiding komt te vermijden. Het is verleidelijk om kritiek, afwijzing en buitensluiting te proberen te vermijden. Daarom staat er sterke druk op je om de koers van de wereld te volgen.

In Romeinen hoofdstuk 12 staat:

> En word niet aan deze wereld gelijkvormig, maar word veranderd door de vernieuwing van uw gezindheid om te kunnen onderscheiden wat de goede, welbehaaglijke en volmaakte wil van God is.
>
> ROMEINEN 12:2

Romeinen 12:2. Er is een gelijkvormigheid aan de wereld die we moeten vermijden. De wereld heeft haar manier van doen, haar koers, haar patronen. Dat zijn vormen waarin de wereld je graag zou persen, om je dezelfde vorm te geven als de wereld, om jouw koers gelijk te maken aan haar koers en jouw patroon aan haar patroon. Dat was volgens Paulus het geval met ons voordat we behouden werden. Maar hij gaat ervan uit dat we dat niet meer doen. Christenen zijn niet wereldgelijkvormig. Christenen zijn er niet op uit om door de wereld aanvaard te worden. Ze willen alleen Gods goedkeuring hebben.

11

De duivel en zijn invloed op het denken

De wereld is een van de werkzame invloeden die het leven van de ongelovige beheersen, van ons toen we ongelovigen waren. De tweede is, zegt vers 2:

> waarin u voorheen gewandeld hebt, overeenkomstig de leefwijze van deze wereld, overeenkomstig de wil van de aanvoerder van de macht in de lucht, van de geest die nu werkzaam is in de kinderen van de ongehoorzaamheid, onder wie ook wij allen voorheen verkeerden, in de begeerten van ons vlees, door de wil van het vlees en de gedachten te doen; en wij waren van nature kinderen des toorns, evenals de anderen.
>
> EFEZE 2:2-3

‘Kinderen van de ongehoorzaamheid’ is eenvoudigweg een hebraïsme. Hoewel Paulus niet aan Joden schrijft, is hij een Jood en vervalt hij nog steeds gemakkelijk in Hebreeuwse uitdrukkingswijzen.

‘Kinderen van de ongehoorzaamheid’ betekent gewoon ongehoorzame mensen. Het is net als:

zonen van Belial in het Oude Testament, een Hebreeuwse uitdrukking die gewoon waardeloze mensen betekent. Belial betekent waardeloosheid. Dus:

‘Kinderen van de ongehoorzaamheid’ betekent dus gewoon ongehoorzame mensen. Dezelfde uitdrukking wordt door Paulus opnieuw gebruikt in hoofdstuk 5, vers 6.

Er is een geest werkzaam in ongehoorzame mensen, in de mensen die God niet gehoorzamen. Dit betekent niet noodzakelijk dat ze door demonen bezeten zijn, maar satan, de vorst van de macht van de lucht, werkt in op hun denken en misleidt hen. We weten dat Paulus in 2 Korinthe hoofdstuk 4 zegt:

> Maar in het geval dat ons Evangelie nog bedekt is, dan is het bedekt in hen die verloren gaan.
>
> 2 KORINTHE 4:3

Dat staat in 2 Korinthe 4:3. In vers 4 vervolgt Paulus dat de god van deze eeuw hun denken heeft verblind.

Daar wordt satan de god van deze eeuw genoemd, omdat hij degene is die vereerd en gevolgd en aanbeden wordt door degenen die in de wereld zijn. In elk geval door hun daden, zo niet door liturgie. Hier wordt hij aangeduid als de vorst van de macht van de lucht. God van deze wereld, vorst van de macht van de lucht. Ik weet niet precies waarop deze specifieke titel voor satan berust. ‘Vorst’ betekent duidelijk heerser, maar waar de machten van de lucht naar verwijzen, is niet helemaal duidelijk. Waarschijnlijk verwijst het naar de demonische machten in het algemeen. Of dit betekent dat ze gewoon door de lucht rondvliegen en de atmosfeer bewonen, of dat de lucht hier iets anders betekent, de geestelijke wereld of iets als de hemelse gewesten, weet ik niet zeker.

Hoe dan ook, we hoeven dat niet helemaal uit te zoeken. Het enige wat we hoeven te weten, is dat hij hier naar de duivel verwijst als iemand die gezag heeft over bepaalde machten. Daarmee worden waarschijnlijk de overheden en machten bedoeld, de demonische machten. Hij werkt in op het denken, en daardoor in de mensen die God ongehoorzaam zijn. Het werk van satan en hoe je dat kunt weerstaan, zullen opnieuw aan bod komen in hoofdstuk 6, wanneer hij daar spreekt over de wapenrusting van God en onze worsteling tegen de overheden en machten.

12

Het vlees onder invloed van wereld en duivel

Paulus zegt hier dat we zo'n onwaardige achtergrond hadden voordat we behouden werden. Toen we dood waren in onze zonden en van God gescheiden waren, toen we ons leven vervreemd van Hem leidden, volgden we een koers die werd voorgeschreven door de wereld en door de duivel en door ons eigen vlees. Hij zegt in vers 3:

> waarin u voorheen gewandeld hebt, overeenkomstig de leefwijze van deze wereld, overeenkomstig de wil van de aanvoerder van de macht in de lucht, van de geest die nu werkzaam is in de kinderen van de ongehoorzaamheid, onder wie ook wij allen voorheen verkeerden, in de begeerten van ons vlees, door de wil van het vlees en de gedachten te doen; en wij waren van nature kinderen des toorns, evenals de anderen.
>
> EFEZE 2:2-3

dat wil zeggen, onder de ongehoorzame zonen, Dat is de derde invloed die ons leven beheerste, de begeerten van ons vlees:

terwijl we deden waar ons lichaam en onze gedachten naar verlangden, en van nature onder Gods woede vielen, net als de anderen.

Het is interessant dat hij de begeerte van het vlees als laatste noemde. Als deze passage me niet anders had verteld, zou ik hebben gedacht dat vóór je christen wordt, de begeerten van het vlees de voornaamste en duidelijkste macht zijn die het gedrag van de ongelovige bepaalt. Maar Paulus noemt die als laatste, na de wereld en de duivel. Misschien zouden we onszelf vleien met de gedachte dat ons grootste probleem ons vlees is. Want we beschouwen onszelf als mensen die zichzelf besturen, en ons vlees, dat zijn wij zelf. Ik volgde gewoon die slechte kant van mezelf. Het is misschien minder vleiend voor onszelf om te beseffen dat we in werkelijkheid net zo goed andere invloeden van buitenaf volgden, zo niet meer dan ons eigen opstandige vlees. We werden beïnvloed door de samenleving. We werden beïnvloed door demonische geesten. Toen Frank Sinatra zong: 'Ik deed het op mijn manier', sprak hij misschien vanuit opstandigheid tegen God. Hij deed het niet op Gods manier. Hij deed het zoals hij het zelf wilde doen. Dat is misschien de manier waarop de gemiddelde zondaar zich tegenover zichzelf op de borst klopt: 'Ik wandel naar mijn vlees. Ik doe wat ik wil. Waar ik ook naar verlang, dat doe ik.' Maar zulke mensen beseffen niet dat er andere invloeden zijn die misschien nog meer over hun doen en laten te zeggen hebben dan hun eigen verlangens.

Iemand kan iets doen wat hij niet eens wil doen, vanwege druk vanuit de wereld. Dat is echt zo. De meeste mensen doden geen mensen, ook al willen ze dat soms wel, omdat de wereld hen daarvoor in de gevangenis zou zetten en misschien zou terechtstellen. Hun vlees moet worden beteugeld. Ze gaan niet telkens als ze begeerte voelen vrouwen verkrachten, omdat de wereld daar sancties tegen zou treffen. Je ziet dat zelfs de begeerten van het vlees ondergeschikt zijn aan de druk die vanuit de wereld komt.

De wereld moedigt natuurlijk veel begeerten van het vlees aan, maar ze legt ook sancties en beperkingen op aan bepaald gedrag als dat andere mensen, andere zondaars, schaadt. We zien dat een zondaar zichzelf misschien beschouwt als een onverschrokken rebel die de dingen op zijn eigen manier doet. Hij volgt gewoon zijn eigen begeerten, zijn eigen vlees, zijn eigen verlangens. Maar in werkelijkheid speelt er in het leven van de zondaar meer dan alleen het vlees. Er is die groepsdruk vanuit de wereld, en natuurlijk die onzichtbare werking van de duivel op het denken, waardoor het denken verblind wordt. Het vlees is dus maar één van de verschillende factoren die iemand beïnvloeden wanneer hij op de verkeerde weg wandelt.

13

De strijd tussen het vlees en het denken

Hij zegt dat toen we wandelden en ons gedroegen in de begeerte van het vlees, we in die tijd de verlangens van het vlees en van het denken vervulden. Het Engelse woord ‘desires’, ‘verlangens’, daar in vers 3 geeft een Grieks woord weer dat ‘de willen’ betekent: de willen van het vlees en van het denken. Het Nederlandse Bijbelcitaat heeft hier al ‘de wil’. Dat wil zeggen: de wil van het vlees en de wil van het denken. Als niet-christen vervulde je ze allebei. Je vervulde de wil van je vlees, en je denken stemde daarmee in. Je denken had daar geen bezwaar tegen, en daarom vervulde je tegelijkertijd de wil van je denken.

Zodra je bekeerd bent, verandert de wil van je denken, maar de wil van je vlees verandert niet. Bekering verandert datgene waarmee je denken instemt. Als je een zondaar bent, wil je je zonde. Als je je bekeert, wil je niet zondigen. Je wilt een heilig leven leiden. Zodra je je tot Christus hebt gekeerd, haat je de zonde. Je wilt heiligheid. De wil van je denken staat nu gunstig tegenover de wet van God, maar je vlees is nog net zo verdorven als vroeger. Je hebt nog steeds zinnelijke verlangens. Je hebt nog steeds dezelfde soort begeerten als voordat je christen was.

Paulus spreekt over deze strijd tussen de verlangens van het vlees en van het denken, bijvoorbeeld in de laatste verzen van Romeinen 7. Hij zegt in vers 18:

> Want ik weet dat in mij, dat is in mijn vlees, niets goeds woont. Immers, het willen is er bij mij wel, maar het goede teweegbrengen, dat vind ik niet.
>
> ROMEINEN 7:18

In vers 19 zegt hij dat hij het goede wel wil, maar niet doet, en het kwade niet wil, maar toch doet. Met dat willen en niet willen bedoelt hij hier zijn denken.

> Want het goede dat ik wil, doe ik niet, maar het kwade, dat ik niet wil, dat doe ik. Als ik nu dat doe wat ik niet wil, breng ík dat niet meer teweeg, maar de zonde die in mij woont. Ik ontdek dus deze wet in mij: dat, als ik het goede wil doen, het kwade dicht bij mij ligt. Want naar de innerlijke mens verheug ik mij in de wet van God. Maar in mijn leden zie ik een andere wet, die tegen de wet van mijn verstand strijd voert en mij tot gevangene maakt van de wet van de zonde, die in mijn leden is.
>
> ROMEINEN 7:19-23

Dat wil zeggen: in mijn vlees.

Mijn denken heeft de wet van God omarmd. De wil van mijn denken is om de wil van God te doen. Maar er is een andere wet, een andere wil die druk op mijn leven uitoefent, en die zit in mijn leden, in mijn vlees. Deze strijd betekent dat mijn vlees en mijn denken niet langer met elkaar instemmen. Je hebt altijd een wil van het vlees en een wil van het denken gehad. Dat suggereert dat je vlees in zekere zin een eigen denken heeft.

Je denken is je ziel, wie je bent, welke koers je uitzet, wat je identiteit is. Ik zie mezelf als een volgeling van Jezus Christus. Dat betekent dat ik in het diepste van mijn wezen de heerschappij van Christus en heiligheid omarm. Maar er zijn nog steeds begeerten in mijn leden, zelfs biologische begeerten. Die begeerten moeten door de geest worden beheerst. Als dat niet gebeurt, blijken ze op zichzelf slecht te zijn, of in elk geval tot slechtheid te leiden.

Hij zegt dat we, voordat we behouden werden, toen we naar het vlees wandelden, op dat moment de wil van ons vlees en van ons verstand uitvoerden. Als je nu naar het vlees zou wandelen, zou je nog steeds het verlangen van het vlees vervullen, maar niet

het verlangen van je verstand. Daarin zit heel sterk het verschil tussen de gelovige en de ongelovige: hun verstand. Wat wil hun verstand? Waar hebben ze voor gekozen? Welke waarden en doelen hebben ze omarmd?

14

De zondige natuur en Gods toorn

Hij zegt aan het eind van vers 3 dat we in die dagen waren:

> onder wie ook wij allen voorheen verkeerden, in de begeerten van ons vlees, door de wil van het vlees en de gedachten te doen; en wij waren van nature kinderen des toorns, evenals de anderen.
>
> EFEZE 2:3

Sommigen hebben gemeend dat de uitspraak dat we dat van nature zijn, een bewijs is voor de leer van de erfzonde. Nou, misschien is dat zo. Als Paulus inderdaad de leer van de erfzonde aanhing, dat we allemaal onder de toorn geboren worden vanwege Adams zonde, dan zou deze Schrift een goede manier zijn om dat te zeggen:

we vielen van nature onder Gods woede.

Maar volgens mij zegt dit niet noodzakelijk zo heel veel. Als je die leer al aanhangt, kun je deze Schrift in dat licht zien en die leer ermee onderbouwen. Als Paulus ergens anders leerde dat we allemaal onder de toorn van God geboren worden vanwege Adams zonde, dan zouden we de woorden gemakkelijk zo kunnen uitleggen.

Maar dat hoeft het niet te betekenen. Voordat we tot bekering komen, is onze natuur een zondige natuur. Dat betekent niet dat we onder de toorn geboren worden. We worden alleen met een beperking geboren. Die beperking is dat we geen heilig leven kunnen leiden, omdat onze natuur verdorven is. Want we hebben verlangens die ons leven overheersen, die zelfzuchtig en daarom zondig zijn. Die toestand is onze

natuurlijke toestand. Dat betekent niet dat de toorn op ons rustte vanaf het moment dat we geboren werden. Gods toorn komt volgens Romeinen 1 over iemand wanneer die de waarheid in zijn ongerechtigheid onderdrukt.

> Want de toorn van God wordt geopenbaard vanuit de hemel over alle goddeloosheid en ongerechtigheid van de mensen, die de waarheid in ongerechtigheid onderdrukken,
>
> ROMEINEN 1:18

Paulus zei dat in, volgens mij moet het Romeinen 1 zijn, zo rond vers 18.

Persoonlijk geloof ik niet dat Paulus hier zegt dat we onder Gods toorn geboren worden en dus van nature, dat wil zeggen vanaf onze geboorte, onder de toorn staan. Ik geloof dat we van nature zondaars zijn. Ik geloof dat we van nature beperkt zijn in elke poging om heilig te zijn, zelfs als we heilig hadden willen zijn. Wanneer we klein en jong zijn, en zelfs wanneer we ouder worden, ligt het niet vanzelfsprekend in onze natuur om heilig te willen zijn. Dat verandert pas wanneer God ons trekt en ons daartoe aanspoort. Dan beginnen we, denk ik, Hem te zoeken. Maar hij zegt dat onze natuur vroeger niet de natuur van heilige mensen was, maar de natuur van mensen die onder de toorn van God stonden.

15

Met Christus levend gemaakt en verhoogd

> Maar God, Die rijk is in barmhartigheid, heeft ons door Zijn grote liefde, waarmee Hij ons liefgehad heeft, ook toen wij dood waren door de overtredingen, met Christus levend gemaakt — uit genade bent u zalig geworden — en heeft ons met Hem opgewekt en met Hem in de hemelse gewesten gezet in Christus Jezus,
>
> EFEZE 2:4-6

vers 4, Er staat dat Hij ons samen met Christus levend heeft gemaakt en ons samen heeft doen opstaan. Daarmee wordt kennelijk het opvaren bedoeld, de hemelvaart van Christus. De spreker sluit hier aan bij de Engelse woorden ‘raised us up’; het Nederlandse Bijbelcitaat heeft ‘opgewekt’. En Hij heeft ons een plaats gegeven om te zitten in Christus Jezus. Onze dode toestand was onze natuurlijke toestand, maar we zijn weer tot leven gekomen, zoals toen Jezus uit de dood opstond. Het is alsof we met Hem zijn opgestaan.

Toen één voor iedereen stierf, stierf iedereen.

We waren dood, maar toen Christus weer opstond, werden wij,

> U bent immers met Hem begraven in de doop, waarin u ook met Hem bent opgewekt, door het geloof van de werking van God, Die Hem uit de doden heeft opgewekt.
>
> KOLOSSENZEN 2:12

opgewekt tot een nieuw leven en kwamen we tot leven. Zelfs toen Hij ten hemel voer, voeren wij in Hem ten hemel. En we zitten waar Hij zit, aan de rechterhand van God in de hemelse gewesten.

Wat precies de praktische waarde van dit besef is, weet ik niet zo goed. Behalve dan dat het ons een verheven besef geeft van de heerlijkheid en de bestemming van de gemeente: dat we in Christus zijn, dat we delen in Zijn verhoging en in Zijn gezag en in Zijn bestemming, enzovoort.

16

Wedergeboorte als geestelijke opstanding

Wanneer Paulus zegt dat we dood waren en God ons levend heeft gemaakt, heeft hij het natuurlijk over onze wedergeboorte. Maar hij geeft aan dat het is zoals toen Jezus opstond. Toen Jezus uit de dood tot leven kwam, komen wij in Hem tot leven. Toen Hij ten hemel voer, voeren wij in Hem ten hemel. Toen Hij in de hemelse gewesten ging zitten, gingen wij daar in Hem zitten. Zo wordt de ervaring van de wedergeboorte

vergeleken met een opstanding. Ik geloof dat wanneer Openbaring 20 over de eerste opstanding spreekt, dat een verwijzing is naar deze ervaring. De tweede opstanding zou dan de opstanding van ons lichaam zijn.

Jezus sprak op deze manier in Johannes hoofdstuk 5. In Johannes 5:24 zei Jezus:

> Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: Wie Mijn woord hoort en Hem gelooft Die Mij gezonden heeft, die heeft eeuwig leven en komt niet in de verdoemenis, maar is uit de dood overgegaan in het leven.
>
> JOHANNES 5:24

Paulus heeft dit idee, dat we vroeger dood waren en in Christus tot leven zijn gekomen, niet bedacht. Jezus is de eerste Die het naar voren brengt. Die persoon die Jezus' Woord heeft gehoord en gelooft in Hem Die Hem gezonden heeft, is overgegaan uit de dood, zijn oorspronkelijke toestand, de geestelijke dood, naar het leven. Die heeft een opstanding meegemaakt.

> Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: De tijd komt en is nu dat de doden de stem van de Zoon van God zullen horen, en dat wie Hem horen, zullen leven.
>
> JOHANNES 5:25

Die tijd is er nu in die zin dat wij, die geestelijk dood zijn, tot leven komen wanneer we de stem van de Zoon van God in het Evangelie horen en daarop reageren. En dat is een geestelijke opstanding. Maar vervolgens spreekt Hij in vers 28 en 29 over een lichamelijke opstanding die later zal komen: degenen die in de graven zijn, de fysieke lichamen. We hebben dus twee opstandingen. De ene is onze wedergeboorte, wanneer we van de dood tot het leven komen. Dat is een geestelijke opstanding. Dan is er later nog een andere opstanding, waar Paulus hier in Efeze niet over spreekt, maar elders wel.

17

Gods genade zichtbaar in de komende eeuwen

In vers 7 staat dat God dit heeft gedaan:

> opdat Hij in de komende eeuwen de allesovertreffende rijkdom van Zijn genade zou bewijzen, door de goedertierenheid over ons in Christus Jezus.
>
> EFEZE 2:7

God heeft ons dus behouden, zodat Hij in de komende eeuwen de rijkdom van Zijn genade kan blijven tonen.

Sommige uitleggers hebben geopperd dat we in de loop van de hele eeuwigheid een steeds volledigere openbaring van Gods barmhartigheid zullen ontvangen. Dat Gods genade en barmhartigheid zo onmetelijk groot zijn dat Hij de komende eeuwen nodig zal hebben om die aan ons te laten zien. Wanneer we eenmaal naar de hemel gaan, zullen we het niet eens allemaal bevatten. God zal ons dit gedurende eeuwen en eeuwen van de eeuwigheid steeds meer laten zien.

Aan de andere kant is natuurlijk alleen al het feit dat Hij ons behoudt een blijk van Zijn allesovertreffende rijkdom en Zijn genade. Als we voor de eeuwigheid of voor de komende eeuwen behouden zijn, dan zou daaruit volgen dat Hij, door ons te behouden en doordat ons behoud de komende eeuwen voortduurt, daarmee eeuwenlang Zijn barmhartigheid toont door ons eenvoudigweg te behouden. Dus ik weet niet of Paulus in vers 7 meer bedoelt dan dat.

> Want uit genade bent u zalig geworden, door het geloof, en dat niet uit u, het is de gave van God; niet uit werken, opdat niemand zou roemen. Want wij zijn Zijn maaksel, geschapen in Christus Jezus om goede werken te doen, die God van tevoren bereid heeft, opdat wij daarin zouden wandelen.
>
> EFEZE 2:8-10

Deze verzen zijn heel bekend, maar laat me, als ik kan, een paar punten verduidelijken.

18

Geloof als toegang tot Gods genade

Ik heb hier eerder iets over gezegd. Ik zal het nog een keer zeggen. In de discussie of iemand eerst behouden wordt en dan gelooft, of eerst gelooft en dan behouden wordt, lijkt dit vers te kiezen voor het standpunt dat het geloof eerst komt. Je wordt door genade behouden, maar die genade komt door het geloof.

Als ik zeg dat er via leidingen water mijn huis binnenkwam, betekent dat dat die leidingen er al moesten zijn voordat het water erdoorheen kon komen. Het kanaal moet er zijn voordat de substantie door het kanaal komt. Als genade door het geloof tot mij komt, moet dat betekenen dat er geloof aanwezig moet zijn, zodat de genade daardoorheen kan komen.

Dit is beslist ook wat Paulus aangeeft in Romeinen hoofdstuk 5, vers 2. Hij zegt:

> Door Hem hebben wij ook de toegang verkregen door het geloof tot deze genade waarin wij staan, en wij roemen in de hoop op de heerlijkheid van God.
>
> ROMEINEN 5:2

Hier gaat het er niet zozeer om dat de genade door het geloof tot ons komt, maar dat wij door ons geloof tot deze genade komen. Toch gebeurt het door het geloof, of het beeld nu is dat de genade onze kant op komt of dat wij die genade binnengaan. Geloof is de toegangsweg. Geloof is het kanaal. Geloof is het middel waardoor genade komt.

De reden dat ik dit punt maak, is dat er, verbazingwekkend genoeg, mensen zijn die geloven dat je eerst genade ontvangt, voordat je geloof ontvangt. En dat je door genade wedergeboren moet worden voordat je kunt geloven, omdat je natuurlijk dood was in overtredingen en zonden, en je niet kunt geloven wanneer je dood bent. Door die

beeldspraak dus veel te ver door te trekken, verder dan Paulus bedoelde, proberen ze het zo voor te stellen dat je eerst de genade van de wedergeboorte moet ontvangen voordat je geloof kunt hebben.

Paulus lijkt die leer niet te kennen en zegt juist dat je door je geloof uit genade behouden wordt. Als het door het geloof is, dan is geloof het middel. Geloof is datgene wat ervoor zorgt dat het gebeurt. En hij zegt:

dat komt niet uit jullie zelf, het is een geschenk van God.

19

Geloof en de verantwoordelijkheid om te geloven

Nogmaals, ik vind het vervelend om steeds de calvinisten op de korrel te nemen, maar Efeze is het favoriete boek van de calvinist. En het is onmogelijk om het te onderwijzen zonder op het calvinisme in te gaan, omdat dit enkele van hun favoriete passages zijn. Wanneer er staat dat we door het geloof behouden worden, en dan:

en dat komt niet uit jullie zelf, wat is dan ‘dat’? Wat is het dat niet uit jezelf is? De calvinist zegt dat het geloof niet uit jezelf is; het is de gave van God.

Ze zeggen dus dat je er niet voor kunt kiezen om te geloven. God moet je geloof schenken. Als je het hebt, heeft God het je gegeven. Als iemand het niet heeft, komt dat doordat God er niet voor gekozen heeft om het die persoon te geven. Zo eenvoudig is het. Geloof is eenvoudigweg een gave van God. Hij geeft het aan sommigen en aan anderen niet.

Als dit waar is, dan is het heel moeilijk te begrijpen hoe God iemand iets zou kunnen verwijten of verantwoordelijk zou kunnen houden voor het ontbreken van geloof. Als iemand je geen geschenk geeft, valt jou dat niet te verwijten. Een geschenk is onverdiend, en dat betekent dat je het niet verdiend kunt hebben. Degene die het ontvangen heeft en degene die het niet ontvangen heeft, hebben niets anders gedaan dan de ander. Degene die het ontvangen heeft, komt daarvoor geen verdienste toe, en degene die het niet ontvangen heeft, treft daarvoor geen blaam.

Als geloof alleen maar een gave is die God naar willekeur geeft aan wie Hij die ook maar wil geven, en niet aan anderen, dan kan degenen die geen geloof hebben geen schuld worden aangerekend. En toch houdt de Bijbel mensen zonder geloof volledig verantwoordelijk voor hun gebrek aan geloof. Hij verwijt het hun en beschuldigt hen ervan dat ze niet geloven of weinig geloof hebben. Maar als dat alleen maar een gave van God is, wat heeft het dan voor zin hen te beschuldigen? Waarom praat je er niet met God over? Als ik alleen maar geen geloof heb omdat God het mij niet gegeven heeft, omdat het een gave van God is, geef mij dan niet de schuld. Praat er met God over. Hij is Degene Die het mij niet gegeven heeft. Kijk niet naar mij; ik kan het toch niet krijgen. Volgens de calvinistische leer ben ik dood.

20

Het behoud als gave van God

Maar Paulus zegt hier natuurlijk niet dat geloof de gave van God is, en dat is heel duidelijk. Daar kun je gemakkelijk genoeg achter komen. Eén manier om dat vast te stellen zou je niet kunnen gebruiken tenzij je iets van het Grieks wist: het woord geloof, pistis in het Grieks, is een vrouwelijk zelfstandig naamwoord. Maar het woord ‘dat’ staat niet in de vrouwelijke vorm. Wanneer een voornaamwoord in het Grieks terugverwijst naar een zelfstandig naamwoord, moeten het voornaamwoord en het zelfstandig naamwoord in geslacht overeenkomen.

Pistis is een vrouwelijk woord. Zo is dat in sommige talen. Ze hebben mannelijke, vrouwelijke en onzijdige woorden. Je kunt niet altijd voorspellen waarom dat zo zou zijn, maar zo zit de taal nu eenmaal in elkaar. Daarom zou het woord ‘dat’, als het terugverwees naar pistis of geloof, in de vrouwelijke vorm moeten staan. Maar het staat in de onzijdige vorm. Dat is een vrij sterk argument, al is het misschien niet

doorslaggevend, omdat er soms eigenaardigheden voorkomen waarbij de grammatica verkeerd wordt gebruikt. Maar het is een sterk argument dat Paulus niet naar geloof wil terugverwijzen wanneer hij zegt:

> Want uit genade bent u zalig geworden, door het geloof, en dat niet uit u, het is de gave van God; niet uit werken, opdat niemand zou roemen. Want wij zijn Zijn maaksel, geschapen in Christus Jezus om goede werken te doen, die God van tevoren bereid heeft, opdat wij daarin zouden wandelen.
>
> EFEZE 2:8-10

Wat is de gave van God? Eigenlijk staat er in de zin in vers 8 helemaal geen onzijdig zelfstandig naamwoord. Daarom is het waarschijnlijk dat het eenvoudigweg naar behoud in het algemeen verwijst.

Dat hele gebeuren van door genade behouden worden, door geloof — het behoud — is niet uit jezelf; het is de gave van God. Met andere woorden, hoewel het woord behoud niet in vers 8 voorkomt, ligt het besloten in het werkwoord ‘behouden worden’ of ‘behouden zijn’. Het is het behouden worden, het behoud, dat de gave van God is, niet uit werken.

21

Geloof en werken bij het ontvangen van behoud

Je kunt je nauwelijks voorstellen dat Paulus zou zeggen: ‘Geloof is niet uit jezelf. Het is de gave van God, niet uit werken.’ Waarom zou hij zeggen: ‘Geloof is niet uit werken’, alsof iemand ooit heeft geloofd dat geloof een product van werken is? Veel mensen geloven dat behoud het gevolg van werken is. Ik heb nog nooit iemand ontmoet die geloofde dat geloof het gevolg van werken is, behalve de calvinist. De calvinist gelooft dat als je vanwege je geloof behouden wordt, je dan door je werken behouden wordt.

Dat is een vreemd, vreemd standpunt in het licht van de Schriften, maar dat is wat het calvinisme leert. Want Calvijn zei dat als God ons op grond van vooruitgezien geloof behield, we dan door onze werken behouden worden. Dat is iets bizars om te zeggen, maar dat is wat Calvijn zei. En calvinistische schrijvers zeggen dat ook: als God ons op grond van vooruitgezien geloof heeft uitverkoren, dan is het niet uit genade; dan is het uit werken.

Alleen calvinisten praten zo. Paulus zegt precies het tegenovergestelde. Wat Paulus betreft zijn geloof en werken tegengestelde dingen. Ze zijn niet hetzelfde. Als je naar Romeinen 4, vers 4 en 5 kijkt, staat er zelfs:

> Aan hem nu die werkt, wordt het loon niet toegerekend naar genade, maar naar wat men hem verschuldigd is. Bij hem echter die niet werkt, maar gelooft in Hem Die de goddeloze rechtvaardigt, wordt zijn geloof gerekend tot gerechtigheid.
>
> ROMEINEN 4:4-5

Dat is geloof, iets anders dan werken.

Paulus zegt dus dat je twee mogelijkheden kunt overwegen. De ene is dat je door werken behouden zou worden. De andere is dat je door te geloven, of door geloof, behouden zou worden. Hij zei dat als je door je werken behouden werd, dit geen genade kon zijn. Dit zou een schuld zijn die God aan jou had. Daarom is het niet door werken; het is door geloof. Geloof is de andere mogelijkheid.

We moeten weer even naar Efeze kijken. Wanneer Paulus zegt:

‘Het komt niet uit jullie zelf, het is een geschenk van God, niet het resultaat van wat je doet’, bedoelt hij dat behoud niet uit werken is. Behoud is de gave van God. Behoud is niet uit jezelf. Hij zegt niet dat geloof niet het product van werken is, want niemand heeft ooit geloofd dat geloof het gevolg van werken is. Maar velen hebben, zoals ik al zei, geloofd dat behoud het gevolg van werken is.

Dus dit idee van de calvinisten, dat Paulus geloof een gave noemt, gaat gewoon niet op. Het past gewoon niet bij de passage. En het past ook niet bij de Bijbelse theologie. Geloof is iets wat je doet. Je gelooft of je gelooft niet. Je wordt ertoe opgeroepen; het wordt je geboden. Je kunt niet het gebod krijgen een gave te hebben als die je niet gegeven wordt. Maar je kunt wel het gebod krijgen iets te doen waartoe je in staat bent.

22

Geschapen om goede werken te doen

Nu staat er in vers 10:

> Want uit genade bent u zalig geworden, door het geloof, en dat niet uit u, het is de gave van God; niet uit werken, opdat niemand zou roemen. Want wij zijn Zijn maaksel, geschapen in Christus Jezus om goede werken te doen, die God van tevoren bereid heeft, opdat wij daarin zouden wandelen.
>
> EFEZE 2:8-10

Zijn maaksel, Zijn handwerk, betekent dat Hij aan ons werkt. De gemeente is iets wat God in Zichzelf heeft geschapen om in goede werken te wandelen. En de gemeente is in aanbouw.

Er wordt aan ons gewerkt. Wij zijn Zijn werkstuk. Wij zijn Zijn project. Het Griekse woord voor maaksel is poema, zoals ik het begrijp, en vormt blijkbaar de wortel van het Engelse woord poem, gedicht. Een gedicht is natuurlijk een scheppend werk, een soort uiting van scheppend kunstenaarschap. Dat is het woord dat hier gebruikt wordt. Het is als iemand die een gedicht schrijft, die een scheppend werk voortbrengt. Dat zijn wij. God heeft ons voortgebracht als Zijn scheppende werk. Wij zijn geschapen in Christus Jezus. Wij zijn een nieuwe schepping.

Deze schepping is ergens voor gemaakt, net zoals Hij eerder in hoofdstuk 1, vers 4, zei:

> omdat Hij ons vóór de grondlegging van de wereld in Hem uitverkoren heeft, opdat wij heilig en smetteloos voor Hem zouden zijn in de liefde.
>
> EFEZE 1:4

Dat wil zeggen, Hij heeft ons met een doel uitgekozen: dat wij heilig en onberispelijk zouden zijn. Zo heeft Hij ons ook met een doel geschapen, namelijk dat wij zouden wandelen in goede werken waarvan Hij van tevoren heeft bepaald dat wij daarin zouden wandelen.

Het is verbazingwekkend dat zoveel mensen vers 8 en 9 aanhalen om te doen alsof goede werken niet belangrijk zijn, aangezien vers 8 en 9 zeggen:

we zijn door genade gered, door geloof, niet door wat we doen.

Mensen halen dit aan alsof Paulus zegt dat het niet belangrijk is om goede werken te doen, omdat we door genade behouden worden, niet door werken. Maar Paulus maakt duidelijk dat wij behouden worden om goede werken te doen. Wanneer God ons eenmaal heeft behouden, is dat niet alleen om naar de hemel te gaan. Het is om iets anders te doen dan wat we daarvoor deden. In plaats van te wandelen overeenkomstig de loop van deze wereld, behoren wij te wandelen in goede werken die God van tevoren heeft bepaald. Een nieuw pad dat God voor ons heeft uitgestippeld en waarop wij moeten wandelen.

23

De vijandschap tussen Joden en heidenen

Hij zegt in vers 11:

> Bedenk daarom dat u die voorheen heidenen was in het vlees en die onbesnedenen genoemd werd door hen die genoemd worden besnijdenis in het vlees, die met de hand gebeurt, dat u in die tijd zonder Christus was, vervreemd van het burgerschap van Israël en vreemdelingen wat betreft de verbonden van de belofte. U had geen hoop en was zonder God in de wereld. Maar nu, in Christus Jezus, bent u, die voorheen veraf was, door het bloed van Christus dichtbij gekomen. Want Hij is onze vrede, Die beiden één gemaakt heeft. En door de tussenmuur, die scheiding maakte, af te breken, heeft Hij de vijandschap in Zijn vlees tenietgedaan, namelijk de wet van de geboden, die uit bepalingen bestond, opdat Hij die twee in Zichzelf tot één nieuwe mens zou scheppen en zo vrede zou maken, en opdat Hij die beiden in één lichaam met God zou verzoenen door het kruis, waaraan Hij de vijandschap gedood heeft. En bij Zijn komst heeft Hij door het Evangelie vrede verkondigd aan u die veraf was, en aan hen die dichtbij waren. Want door Hem hebben wij beiden door één Geest de toegang tot de Vader.
>
> EFEZE 2:11-18

De hoofdgedachte in dit gedeelte is de verzoening tussen de groepen die voorheen vijandig tegenover elkaar stonden: Jood en heiden. Onder het oude verbond werden de Joden natuurlijk erkend als Gods uitverkoren volk, dat in een verbondsrelatie met

God stond, het verbond van de Sinaï. En de heidenen stonden daarbuiten. Daarom beschouwden de Joden zichzelf als superieur, als een superieur ras, en de heidenen als een inferieur ras.

Er waren veel dingen waarin de heidenen inferieur waren. Ze waren inferieur in hun kennis van God. Ze aanbaden afgoden, en de Joden wisten wel beter. Maar in plaats van een licht voor de heidenen te worden, zoals God het bedoeld had, hadden de Joden eenvoudigweg minachting voor de heidenen. De heidenen beantwoordden dat met dezelfde houding. Ook zij hadden minachting voor de Joden. Heidenen vervolgden Joden, en de Joden haatten de heidenen. Tegen de tijd dat Christus kwam, bestond er een diepgewortelde vijandigheid tussen die twee rassen.

De Joden waren erg eigengerechtig en beschouwden zichzelf als moreel superieur aan de heidenen. Paulus wijst er in wat hij hun in Romeinen schrijft op dat het hebben van de wet en meer over God weten je niet moreel superieur maakt. Alleen als je de wet volgt en God gehoorzaamt en leeft naar de roeping die bij je bijzondere voorrecht hoort, levert dat enige verdienste op. De meeste Joden leefden daar niet naar. Ze voelden zich eenvoudigweg superieur omdat ze meer wisten. Zij kenden de wet en de heidenen niet.

De heidenen vonden de Joden over het algemeen nogal weerzinwekkend. De Joden waren arrogant tegenover de heidenen, en de heidenen namen hun dat doorgaans kwalijk en hadden op hun beurt ook minachting voor de Joden.

Deze lezers waren waarschijnlijk overwegend heidenen. Paulus schrijft hier aan gemeenten in Klein-Azië. Dat was een heidens gebied, geen Joods gebied, al woonden er ook Joden in die steden. Sommigen van hen waren mogelijk tot bekering gekomen. De gemeenten waaraan hij schreef, zouden heel goed gemengd kunnen zijn geweest. Waarschijnlijk waren de meeste gemeenten een mengeling van Jood en heiden, maar overwegend heidenen.

24

De ware besnijdenis is die van het hart

Hij zegt:

Denk er daarom aan dat jullie vroeger door jullie afkomst niet bij het Joodse volk hoorden.

Hij richt zich tot het heidense deel van de gemeente. Hij wijst op de minachting waarmee de heidenen door de Joden worden bekeken, al zegt Paulus het op zo'n manier dat hij enige minachting voor de arrogantie van de Joden laat blijken. Hij zegt:

Jullie worden onbesneden genoemd.

Dat woord ‘onbesnedenheid’ is een minachtende manier waarop de Joden over heidenen spraken. Het woord heiden is al erg genoeg, maar door hen ‘de onbesnedenen’ te noemen, spraken ze over hen in het bijzonder als onrein. Hij zegt:

Zo worden jullie genoemd door degenen die zichzelf besneden noemen.

Hij zegt niet gewoon:

Jullie worden door de besnedenen onbesneden genoemd.

Hij zegt:

Door wat de besnijdenis genoemd wordt.

Waarom zegt hij ‘wat de besnijdenis genoemd wordt’? De Joden waren toch zeker de besnedenen, en hij verwijst naar de Joden. Waarom zegt hij niet gewoon ‘de besnijdenis’ in plaats van ‘wat de besnijdenis genoemd wordt’, een besnijdenis die met handen in het vlees wordt verricht? Paulus wil hiermee zijn minachting voor de Joodse arrogantie op dit punt laten zien. Ze kunnen zichzelf wel de besnedenen noemen, maar in Gods ogen zijn ze niet werkelijk de besnedenen. Als besneden bijna als een synoniem voor rein wordt gebruikt, en onbesneden voor onrein, dan zijn de christenen die heidenen zijn in werkelijke zin de reinen, ook al zijn ze onbesneden. En de Joden die lichamelijk besneden zijn maar niet behouden zijn, zijn onrein.

Paulus brengt dat naar voren in Romeinen hoofdstuk 2, waar hij in de verzen 28 en 29 zegt:

> Want niet híj is Jood die het in het openbaar is, en niet dát is besnijdenis die in het openbaar in het vlees plaatsvindt, maar híj is Jood die het in het verborgene is, en dát is besnijdenis, die van het hart is, naar de geest, niet naar de letter. Zijn lof is niet uit mensen maar uit God.
>
> ROMEINEN 2:28-29

Paulus geeft dus aan dat besnijdenis, wat God betreft, door iets anders wordt bepaald dan door lichamelijke besnijdenis. Het gaat om het hart. Of iemand aanvaardbaar en besneden is voor God, hangt ervan af of zijn hart besneden is. Paulus zei dat ook tegen de Filippenzen, die heidenen waren. Er waren maar heel weinig Joden in Filippi. Ze hadden daar niet eens een synagoge, zo weinig Joden waren er. Maar er waren veel bekeerlingen uit de heidenen. En Paulus zei tegen die heidenen in Filippi, in Filippenzen hoofdstuk 3, de verzen 2 en 3:

> Let op de honden, let op de slechte arbeiders, let op de versnijdenis. Want wij zijn de besnijdenis, wij die God in de Geest dienen en in Christus Jezus roemen en niet op het vlees vertrouwen.
>
> FILIPPENZEN 3:2-3

Dat zijn de mensen die je lichamelijk willen besnijden.

De ware besnijdenis is dus de geestelijke besnijdenis. Die blijkt uit je verblijden in Christus Jezus, uit wandelen in de Geest en uit geen vertrouwen stellen op het vlees. Die komt niet voort uit lichamelijke besnijdenis. Wanneer Paulus dus over de Joden spreekt als de besnedenen, zegt hij eenvoudig in Efeze 2:11:

Degenen die besneden worden genoemd omdat mensen hun lichaam hebben besneden.

25

Heidenen buiten Israëls verbonden en beloften

Paulus is niet bereid te erkennen dat die benaming hun rechtmatig toekomt, omdat ze onbesneden van hart zijn. Maar hij zegt dat jullie als heidenen ooit op slechte voet stonden met deze besnedenen. Jullie waren ooit heidenen, en in die toestand, zegt vers 12, waren jullie in die tijd zonder Christus. Natuurlijk waren ze heidenen, ‘vervreemd van het burgerschap van Israël en vreemdelingen wat betreft de verbonden van de belofte’.

Het burgerschap van Israël en de verbonden van de belofte wijzen op een bijzondere sfeer van voorrechten. God had Israël door verbondsbeloften uitgekozen om Zijn volk te zijn. Maar zoals we uit het Oude Testament weten, waren niet allen die uit Israël waren, Israël. Paulus zei dat eigenlijk in Romeinen 9:6, maar we zien het in het Oude Testament. Niet iedereen die van Abraham, Izak en Jakob, of Israël, afstamde, had van God noodzakelijkerwijs recht op de voorrechten van de verbonden die met Israël waren gesloten. Want er was een overblijfsel dat trouw was, en er waren de overige Joden die ontrouw waren. En Gods verbonden werden alleen aan de getrouwen vervuld. De ontrouwen vielen keer op keer op keer onder Zijn oordeel, in de woestijn en in allerlei andere situaties. God oordeelde de goddelozen onder hen en redde het overblijfsel en bevestigde Zijn beloften aan hen.

Er waren enkele heidenen die deel gingen uitmaken van dat overblijfsel. Er waren enkele heidenen die werden wat men proselieten noemde. Zij gingen delen in het burgerschap van Israël en in de verbonden waaraan die voorrechten verbonden waren. Maar de heidenen in Efeze hoorden daar niet bij. Deze christenen waren geen proselieten. Ze lieten zich niet besnijden. Ze sloten zich niet aan bij het jodendom. Ze waren vervreemd van het burgerschap van Israël. Ze waren vreemdelingen voor de verbonden van de belofte. Als heidenen konden ze geen enkele aanspraak maken op Gods beloften van voorrechten aan Zijn volk. Ze hadden geen hoop, staat er, en ze waren zonder God in deze wereld. Maar dat is veranderd.

Wat is er veranderd? Om te beginnen zijn ze niet langer zonder hoop, zijn ze niet langer zonder God en zijn ze niet langer zonder Christus. Maar belangrijker, met het oog op het bijzondere punt waarop hij zich in deze bespreking wil richten: ze zijn niet langer vervreemd van het burgerschap van Israël. Wat hij in de volgende verzen gaat zeggen, is dat degenen die van elkaar vervreemd waren, de Joden en de heidenen, in Christus tot één lichaam zijn gemaakt. God heeft dus de barrières tussen natuurlijke vijanden weggenomen en ervoor gezorgd dat ze elkaar liefhebben en in één lichaam met elkaar verbonden zijn. Dat is hier zijn punt.

26

Christus breekt de scheidingsmuur van de wet af

Hij zegt in vers 13:

‘Nu, in Christus Jezus, zijn jullie, die ooit ver weg waren…’ Ver weg waarvan? Ver verwijderd van het deel uitmaken van Israël. Ze waren vreemdelingen voor de verbonden en vervreemd van Israël. Ze stonden ver van de Joden af wat hun verhouding tot hen betrof.

Natuurlijk zouden we dat zo kunnen opvatten dat we ver van God waren en dicht bij God zijn gebracht. Dat zou ook waar zijn, maar dat is niet wat hij zegt. En dat zien we aan hoe hij hierover verdergaat. Hij zegt:

‘Want Hijzelf is onze vrede, Hij heeft de twee…’ Wie zijn die beiden? De Jood en de heiden. Hij heeft zowel Jood als heiden één gemaakt. Dat wil zeggen: in Christus is er een nieuw lichaam, een nieuwe identiteit. Er is geen Jood of heiden meer. Er is één nieuwe mens, zoals hij verderop zegt, die bestaat uit beide elementen: de Jood en de heiden.

Wat was die scheidingsmuur tussen de Jood en de heiden? Dat was de wet. De Jood beroemde zich erop dat hij de wet van God had. De heiden had die niet. De Jood volgde, tenminste uiterlijk, de wet van God. De heiden deed dat niet. De wet was de

grote scheidslijn tussen Jood en heiden. Maar in Christus is de wet als bepalend kenmerk weggenomen. Daarom is er geen onderscheid meer tussen Jood en heiden.

De wet speelt geen rol meer. Wij staan niet onder de wet. Wij bepalen ons gedrag niet aan de hand van de wet. Wij bepalen onze identiteit niet aan de hand van de vraag of wij het volk zijn aan wie de wet gegeven is of niet, zoals de Joden en de heidenen dat deden. De wet is verdwenen. Hij zegt dat Hij ‘de vijandschap in Zijn vlees tenietgedaan’ heeft, ‘namelijk de wet van de geboden, die uit bepalingen bestond, opdat Hij die twee in Zichzelf’ – dat wil zeggen: in Christus – ‘tot één nieuwe mens zou scheppen’ – dat wil zeggen: uit de Jood en de heiden – ‘en zo vrede zou maken’ tussen de Jood en de heiden.

Er was vijandschap, vervreemding tussen de Jood en de heiden. Nu heeft Hij in Christus vrede gemaakt tussen de Jood en de heiden. Buiten Christus is er niet bepaald vrede tussen de Jood en de heiden, maar hij heeft het niet over buiten Christus. Hij heeft het over de gemeente. In de gemeente leven Jood en heiden in vrede met elkaar.

27

Eén nieuwe mens met toegang tot de Vader

Dat dit zo is, is voor ons natuurlijk niet zo'n groot punt. Er zijn niet zo heel veel Joden in onze samenleving. Er zijn er veel, maar wij zijn eigenlijk nooit vijandig geweest tegenover de Joden. Sommige heidenen wel, maar ik betwijfel of jij dat ooit bent geweest. Ik betwijfel of je ooit antisemitisch bent geweest, en ik betwijfel of de Joden ooit werkelijk heel streng over jou hebben geoordeeld. Veel Joden zijn niet eens meer godsdienstig. Maar wat Paulus zegt, is natuurlijk dat er in Christus helemaal geen grond meer is voor verdeeldheid tussen groepen mensen. De Jood en de heiden vormden opvallende groepen die van elkaar vervreemd waren, maar in Christus komen allen op dezelfde voorwaarden en zijn allen één. Alle barrières van ras, sociale positie, geslacht en wat voor andere barrières ook, waardoor we vroeger misschien in verschillende klassen terechtkwamen en van elkaar vervreemd waren, vallen weg tegenover het grotere belang van in Christus gevonden worden. En alles wat we vroeger waren, is niet langer van belang.

Er staat:

‘Christus heeft met Zijn lichaam de wet met al haar geboden en voorschriften afgeschaft.’ Daarmee wordt kennelijk bedoeld: toen Hij stierf. Toen Hij lichamelijk stierf, maakte Hij een einde aan de betekenis van de wet en de verordeningen, omdat Hij een nieuw verbond instelde dat het oude verving. Wet en verordeningen maakten daar deel van uit. En Hij maakte in Zichzelf één nieuwe mens. Deze nieuwe mens is het lichaam van Christus. We komen hierop terug wanneer we bij hoofdstuk 4 komen, waar Paulus spreekt over het aantrekken van de nieuwe mens en het afleggen van de oude mens. Maar de nieuwe mens is het lichaam van Christus, dat uit die twee bestaat: de Jood en de heiden. En Christus heeft vrede gemaakt tussen die twee categorieën.

De rest van deze paar volgende verzen weidt eigenlijk alleen maar in jubelende bewoordingen uit over deze vrede: ‘en opdat Hij die beiden’, Jood en heiden, ‘in één lichaam met God zou verzoenen’ – dat is de gemeente – ‘door het kruis, waaraan Hij de vijandschap gedood heeft’. De vijandschap was de wet, de oorzaak van vijandschap tussen die twee. ‘En bij Zijn komst heeft Hij door het Evangelie vrede verkondigd aan u die veraf was.’ Dat zijn de heidenen, die ver van de verbonden van God af stonden. ‘En aan hen die dichtbij waren’: de Joden. De Joden waren niet vervreemd van de verbonden, en wij wel. Dus wij waren degenen die veraf waren; de Joden waren degenen die dichtbij waren. En Hij kwam en verkondigde vrede aan beiden.

Er staat:

‘Want door Hem hebben wij beiden door één Geest de toegang tot de Vader.’ Met ‘beiden’ worden Jood en heiden bedoeld. Dus de Jood en de heiden komen tot dezelfde God, via dezelfde toegang, op dezelfde voorwaarden, door Jezus. En deze toegang is tot de Vader. Bedenk dat Jezus in Johannes 14:6 zei:

> Jezus zei tegen hem: Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven. Niemand komt tot de Vader dan door Mij.
>
> JOHANNES 14:6

Dat is wat Jezus hier zegt. Iedereen die tot de Vader komt, komt via dezelfde toegang, door Jezus.

28

Medeburgers van Israël en Gods huisgenoten

> Zo bent u dan niet meer vreemdelingen en bijwoners, maar medeburgers van de heiligen en huisgenoten van God,
>
> EFEZE 2:19

Dit is iets heel belangrijks om op te merken bij wat Paulus zegt. Niet langer vreemdelingen en buitenlanders. In welke zin? Hij zei zojuist, in vers 12, dat wij vreemdelingen en buitenlanders waren ten opzichte van het burgerschap van Israël. Dat zijn we niet langer. Wij zijn nu in Israël. Wij zijn nu Israël. En dat is wat hij gaat zeggen. Wij als heidenen waren ooit geen Israël. Wij waren daarin buitenlanders en vreemdelingen, maar nu niet meer. Wij zijn nu Israël. Israël zijn wij.

Er staat:

Dus jullie zijn geen vreemden en buitenstaanders meer, maar horen er als burgers bij, samen met de mensen die bij God horen, Daarmee worden de heiligen bedoeld die er al eerder waren, de oorspronkelijke heiligen.

Dat is wat Israël ooit was: het huisgezin van God. Dit is nu een geestelijk omschreven Israël waar wij deel van uitmaken. Maar wij zijn nu het Israël, het huisgezin van God. Wij zijn geen vreemdelingen en bijwoners meer die buiten Israël staan, of ervan gescheiden zijn. Wij zijn nu met de heiligen verbonden. Dat zou het overblijfsel van Israël zijn dat daarvoor altijd al behouden was. En samen met hen zijn wij leden van het huisgezin. Wij maken samen met hen deel uit van één lichaam.

29

De gemeente als gebouw van levende stenen

> gebouwd op het fundament van de apostelen en profeten, waarvan Jezus Christus Zelf de hoeksteen is,
>
> EFEZE 2:20

Nu verandert het beeld met de woorden:

‘Gebouwd op het fundament.’ Hij sprak over ons als een verzoende gemeenschap en zelfs als een gezin. Ik heb even genoemd dat het gezin in dit hoofdstuk eigenlijk niet aan de orde is, maar het komt daar in vers 19 wel ter sprake. We weten dat het huisgezin van God een gezin betekent. Maar het woord ‘huis’, dat huisgezin kan betekenen, kan ook een huis betekenen, een gebouw. En dit brengt Paulus er blijkbaar toe om van beeld te veranderen en ons als een gebouw te zien. De gemeente is een gebouw, en Petrus zegt dat ook in 1 Petrus 2:5:

> dan wordt u ook zelf, als levende stenen, gebouwd tot een geestelijk huis, tot een heilig priesterschap, om geestelijke offers te brengen, die God welgevallig zijn door Jezus Christus.
>
> 1 PETRUS 2:5

Ik geloof zelfs dat dit nog een punt van overeenkomst tussen 1 Petrus en Efeze is, want 1 Petrus 2:5 zegt:

Ook jullie worden als levende stenen opgebouwd tot een geestelijk huis, tot een heilig priesterschap, om door Jezus Christus geestelijke offers te brengen waar God blij mee is.

Nu, jullie zijn als levende stenen en jullie worden opgebouwd. Dat is wat Paulus hier zegt:

> gebouwd op het fundament van de apostelen en profeten, waarvan Jezus Christus Zelf de hoeksteen is, en op Wie het hele gebouw, goed samengevoegd, verrijst tot een heilige tempel in de Heere; op Wie ook u mede gebouwd wordt tot een woning van God, in de Geest.
>
> EFEZE 2:20-22

Petrus zei:

30

God woont in mensen als Zijn tempel

Jullie worden opgebouwd tot een geestelijke woning, Dus dit idee van de gemeente als een gebouw in aanbouw is weer een ander beeld. Het gebouw is een tempel. Het is niet zomaar een gebouw; het is een tempel. Het is een heilige tempel in de Heere, volgens vers 21. Nu maakte Stefanus, toen hij zijn laatste preek hield voordat hij werd terechtgesteld, de Joden dit duidelijk:

> De Allerhoogste woont echter niet in tempels die met handen gemaakt zijn, zoals de profeet zegt:
>
> HANDELINGEN 7:48

God woont in mensen, en waar Gods volk ook is, daar is God. Hij is niet beperkt tot een tastbare tempel van stenen.

En in het Oude Testament wordt dit ook duidelijk gemaakt. Stefanus haalt zelfs het Oude Testament aan om zijn punt duidelijk te maken. Een van de verzen die hij aanhaalt, is Jesaja hoofdstuk 66, vers 1 en 2. Eigenlijk haalt hij alleen vers 1 aan, maar je kunt vers 1 en 2 lezen om de hele gedachte te krijgen. Jesaja 66:1 en 2 zegt:

> Zo zegt de HEERE: De hemel is Mijn troon en de aarde de voetbank van Mijn voeten. Waar zou dan het huis zijn dat u voor Mij zou willen bouwen en waar de plaats van Mijn rust? Want Mijn hand heeft al die dingen gemaakt, en daardoor bestaan al die dingen, spreekt de HEERE. Maar Ik zal zien op deze, op de ellendige en verslagene van geest, en wie voor Mijn woord beeft.
>
> JESAJA 66:1-2

Dus God zegt:

‘Ik woon niet in tempels die door mensen zijn gemaakt. Ik woon bij degene die beeft voor Mijn woord en berouw heeft.’ De armen van geest, zoals Jezus hen noemde.

> Zalig zijn de armen van geest, want van hen is het Koninkrijk der hemelen.
>
> MATTHEÜS 5:3

En dus woont God in mensen, niet in gebouwen.

31

Heilige plaatsen en aanbidding in de Geest

Dit is iets waar zelfs hedendaagse christenen, hoewel ze dit erkennen, soms aan blijven hangen: de heiligheid van bepaalde plaatsen. Sommige mensen denken dat je het kerkgebouw met bijzonder respect moet behandelen. Waarom? Nou, daar komt de gemeente samen. Misschien is dat iets goeds, maar de gemeente kan net zo goed samenkomen in een woonkamer of buiten op het gras of op allerlei andere plaatsen als in een bepaald gebouw. Er is niets heiligs aan een gebouw. In het Oude Testament was dat er wel. Nu niet meer. Gebouwen zijn gewoon gebouwen.

Veel mensen gaan graag naar het Heilige Land, Israël, om het graf te zien waar Jezus begraven werd, en het kerkgebouw dat staat waar Jezus naar verluidt geboren is, enzovoort. En de synagogen enzovoort waar Jezus misschien geweest is. En ik kan ergens wel begrijpen dat je dat interessant vindt. Dat zou interessant zijn om te zien. Maar ik heb er niet dezelfde belangstelling voor als velen lijken te hebben, omdat ik plaatsen gewoon niet als heilig beschouw.

Er waren heilige plaatsen, heilige gebouwen, heilige dingen, heilige schalen en borden en lepels en dat soort dingen, en meubilair in het Oude Testament. Maar die dingen waren allemaal een type en een schaduw. Dat alles was nooit werkelijk een beeld van wat Gods uiteindelijke bedoeling was. Hij was nooit van plan om op een plaats te wonen, maar in mensen.

Daarom zei Jezus tegen de vrouw die Hem in Samaria in Johannes hoofdstuk 4 vroeg:

> Moeten we in Jeruzalem aanbidden of op deze berg?
>
> JOHANNES 4:20

Hij zei:

> Vrouw, de tijd komt dat mensen niet in Jeruzalem en ook niet op deze berg zullen aanbidden.
>
> JOHANNES 4:21

En dat:

> God is Geest en wie Hem aanbidden, moeten Hem aanbidden in geest en waarheid.
>
> JOHANNES 4:24

Er stond een tempel in Jeruzalem en er stond een tempel op die berg, Gerizim, waar zij was. Maar Hij zei dat geen van beide tempels in de toekomst heilig zou zijn. Wat heilig is, is God aanbidden in de Geest en in waarheid. De persoon die dat doet, is Gods woning.

32

Christus als hoeksteen en fundament

Dit geldt dus voor ons afzonderlijk, voor onze lichamen als woningen van God. Maar Paulus heeft het hier over iets gemeenschappelijks, ongeveer zoals Petrus. Petrus zegt dat we afzonderlijk als stenen zijn, maar een steen is geen tempel. Je brengt veel stenen bij elkaar, en zo bouw je een tempel. En de gemeente is de tempel. Wij zijn de

stenen. Wij zijn de afzonderlijke stenen, levende stenen, die worden opgebouwd tot een heilige tempel. Deze tempel is op een bepaald fundament gebouwd. Het is het fundament van de apostelen en profeten, zei Paulus in Efeze 2:20.

> gebouwd op het fundament van de apostelen en profeten, waarvan Jezus Christus Zelf de hoeksteen is,
>
> EFEZE 2:20

Met de woorden ‘de belangrijkste hoeksteen’ verwijst Paulus eigenlijk naar verschillende oudtestamentische gedachten. In Psalm 118 staat:

> De steen die de bouwers verworpen hadden, is tot een hoeksteen geworden.
>
> PSALMEN 118:22

Jezus haalde dat aan over Zichzelf. Daarmee gaf Hij aan dat het Gods bedoeling was om ook Israël als een gebouw voor te stellen. Zijn Koninkrijk is als een gebouw, en God leverde een steen voor dat gebouw. Maar de bouwers wilden die niet, omdat ze hun eigen bouwplan hadden, dat anders was dan dat van God. Dus verwierpen ze die steen. En God nam die steen die zij verworpen hadden en bouwde een nieuw gebouw. Hij maakte die tot de belangrijkste steen van het gebouw. Dat was Christus.

Jezus kwam naar Israël, en de bouwers, de leiders van Israël, wilden Hem niet. Hij paste niet in hun patroon of hun bouwplan voor hoe zij hun samenleving wilden hebben. Dus verwierpen ze Hem, maar God nam die steen en maakte een nieuw gebouw om Zijn woning te zijn. Jezus is tegelijk, afhankelijk van welke beeldspraak wordt gebruikt, het fundament van het gebouw en de hoeksteen van het gebouw.

Wanneer de nieuwtestamentische schrijvers Christus als beide zien, hebben ze daarvoor een oudtestamentisch voorbeeld. Want in Jesaja hoofdstuk 28, vers 16, een profetie over Jezus, staat:

> daarom, zo zegt de Heere HEERE: Zie, Ik leg in Sion een steen ten grondslag, een beproefde steen, een kostbare hoeksteen, die vast gegrondvest is. Wie gelooft, zal zich niet weghaasten.
>
> JESAJA 28:16

Let erop dat hier naar Jezus wordt verwezen als de steen, een beproefde en kostbare steen. Er staat dat Hij een hoeksteen is, maar Hij is ook een fundament. De hoeksteen en het fundament zijn niet hetzelfde. De beeldspraak is gewoon beweeglijk. Vanuit de ene invalshoek is Jezus het fundament waarop het gebouw wordt gebouwd. Vanuit een andere invalshoek is Hij de hoeksteen, en is het fundament dat van de apostelen en profeten.

33

Bouwen op het fundament van apostelen en profeten

Paulus gebruikt dezelfde beweeglijke beeldspraak in 1 Korinthe hoofdstuk 3. Hij spreekt over zichzelf als iemand die in een gemeente het fundament heeft gelegd, en een ander bouwt daarop. Maar hij zei dit in vers 11, 1 Korinthe 3:11:

> Want niemand kan een ander fundament leggen dan wat gelegd is, dat is Jezus Christus. Of nu iemand op dit fundament bouwt met goud, zilver, edelstenen, hout, hooi of stro, ieders werk zal openbaar worden. De dag zal het namelijk duidelijk maken, omdat die in vuur verschijnt. En hoe ieders werk is, zal het vuur beproeven.
>
> 1 KORINTHE 3:11-13

Het fundament van de gemeente is Jezus Christus. Maar vervolgens kan Paulus de beeldspraak veranderen en zeggen dat Jezus de belangrijkste hoeksteen is en dat het fundament de apostelen en profeten zijn. Ook dat is in zijn eigen betekenis waar. De apostelen en profeten legden het fundament voor de gemeente. En daarmee hebben ze een toereikend fundament gelegd voor de gemeente van alle tijden. Sindsdien is die blijven groeien tot een steeds groter gebouw. Er worden meer stenen toegevoegd telkens wanneer er nieuwe bekeerlingen bijkomen. En al tweeduizend jaar is dit gebouw blijven groeien en groeien en groeien op het oorspronkelijke fundament.

Er zijn ontelbaar veel instellingen die kerken worden genoemd, maar ze kunnen alleen werkelijk met recht gemeenten worden genoemd als ze gebouwd zijn op het fundament van de apostelen en profeten. We hebben de geschriften van de apostelen en de profeten in de Schriften. Wat in de Schriften geschreven staat, geeft ons daarom een omschrijving van de grenzen van het fundament van de ware gemeente. Dat fundament, dat de apostelen in geestelijke zin door hun onderwijs hebben gelegd, en de profeten door hun onderwijs, is het fundament van de gemeente. En als een gemeente ergens anders is gebouwd en niet op deze waarheden, dan is zij niet de gemeente.

Er is altijd een gemeente op dat fundament geweest, vanaf het moment dat het werd gelegd. Soms stond die tegenover de georganiseerde kerk en de institutionele kerk. Soms viel ze daar min of meer mee samen. Maar de gemeente is blijven groeien tot een heilige woning van God door de Geest. Dat is een wereldwijd verschijnsel, al sinds de dagen van Christus en de apostelen. En dat is wat Paulus zegt: dat deze gemeente op een dag voltooid zal zijn, dat dit gebouw af zal zijn, en dat de heerlijkheid van de Heere het huis zal vervullen, zoals die de tempel van Salomo vervulde. En dat zal natuurlijk de voleinding zijn.

Paulus gaat verder, maar we komen terug op het derde hoofdstuk.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- 2 Korinthe 5:17
- Efeze 2:1
- Efeze 2:2-3
- Efeze 2:5
- Romeinen 8:13
- Romeinen 7:9
- Genesis 2:17
- Johannes 1:4
- 1 Johannes 5:11
- Efeze 4:1
- Genesis 17:1
- Efeze 2:3
- Johannes 3:16
- Johannes 15:19
- 1 Johannes 2:15
- Efeze 2:1-2
- 1 Petrus 4:3-4
- Romeinen 12:2
- 2 Korinthe 4:3
- Romeinen 7:18
- Romeinen 7:19-23
- Romeinen 1:18
- Efeze 2:4-6
- Kolossenzen 2:12
- Johannes 5:24
- Johannes 5:25
- Efeze 2:7
- Efeze 2:8-10
- Romeinen 5:2
- Romeinen 4:4-5
- Efeze 1:4
- Efeze 2:11-18
- Romeinen 2:28-29
- Filippenzen 3:2-3

- Johannes 14:6
- Efeze 2:19
- Efeze 2:20
- 1 Petrus 2:5
- Efeze 2:20-22
- Handelingen 7:48
- Jesaja 66:1-2
- Mattheüs 5:3
- Johannes 4:20
- Johannes 4:21
- Johannes 4:24
- Psalmen 118:22
- Jesaja 28:16
- 1 Korinthe 3:11-13

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.